

Körvonalazódik a magyar–olasz–szlovén többnemzeti kötelék bázisán, kiegészülve más közép-európai országokkal egy Európai Unió harccsoport kialakítása.

A rendszeresített magyar missziós beosztások száma 1250, amelyek különböző mértékben vannak feltöltve. 2013. július elsejével képvislettel csatlakoztunk az ulmi és a szeczeni többnemzeti hadtestparancsnokságokhoz is.

Egyéb nemzetközi együttműködési feladatok: stratégiai légi szállítási képesség, amelyet a Pápa Bázisrepülőtér fogad be; Magyarország kilenc NATO-akkreditált kiválósági központban vállalt aktív szerepet, a valamint egy, még nem akkreditált központban, Szlovéniában. Fontos kiemelni a több mint tízéves Magyar–Román Közös Békefenntartó Zászlóalj, a Tisza Többnemzeti Műszaki Zászlóalj, a magyar–román–szerb tiszamenti árvízi védekezési gyakorlatokat, és a Romániával, Bosznia-Hercegovinával közös tűzszerész felkészítést.

* * *

Néhány gondolat a Magyar Honvédség középtávú feladatairól. Ezek között az egyik legfontosabb országvédelmi képességeink biztosítása, helyreállítása, a korábban a kritikus szint alá csökkentett fegyvernemi képességek (harckocsizó, páncéltörő, tábori tüzér) helyreállítása. Ennek érdekében jött létre 3 fegyvernemi alegység, ami a további fejlesztések alapja lehet.

A költségvetési támogatás tervezett változásáról: a kormány arra vállalt garanciát az előtünk álló években, hogy a következő 3 évben nominálértékben fenntartja a védelmi támogatást, majd 2016-tól kezdve évente a GDP 0,1%-ával növekedő támogatást ad, ami 2022-re 1,39%-nak felel meg. Ennek megfelelően állítottuk össze a terveinket: katonáink egyéni felszerelésének fejlesztése, a raktárkészletek feltöltése, a közepes légi szállítóképesség biztosítása; a közeljövőben a szállító, illetve a tűztámogató helikopterképesség megújítása, tekintve, hogy a gépek gyakorlatilag élelciklusuk végére értek; páncéltörő képesség megtartása és fejlesztése; légvédelmi rakéta-képesség fenntartása.

Boldizsár Gábor

A hadtudomány szerepe a jelenkori tisztképzésben²³

Ha a hadtudományt vizsgáljuk, akkor a mindenekelőtt a hadviselés művészetét, a hadviseléshez kapcsolódó tudásokat kell alapul vennünk. És azt kell látnunk, hogy a haderő hármas feladatrendszer: az ország szuverenitásának, integritásának védelme; különböző nemzetközi kötelezettségek alapján a feladatok ellátása;

²³ A 30 év a hadtudomány szolgálatában című szakmai-tudományos konferencián, 2013. november 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen elhangzott előadás hanganyagának szerkesztett változata.

katasztrófa helyzetekben a helyreállítási munkálatokban való részvétel. Az országvédelmi képesség fenntartása az állam egyik alapvető fontosságú feladata.

A rendszerváltás óta eltelt időszakban a nemzetközi kötelezettségek teljesítése volt az, ami a Magyar Honvédség tevékenységét alapvetően meghatározta. Ebben az időszakban vált Magyarországot a NATO és az Európai Unió tagjává.

Az Alaptörvényre tekintettel mindig van egy különleges jogrendi helyzet, amelyben számít a politika, a kormány, az ország lakossága a Magyar Honvédségre. Ez a helyzet az, amelyet az Alaptörvényben rögzített módon kell figyelembe vennie a haderőnek.

A Magyar Honvédség feladatrendszere adott, ismert. Az immáron 1897 óta a határainkon túl végrehajtott békefenntartó műveletek szolgáltatják a megfelelő tudásbázist ahhoz, hogy a jelenkorban végrehajtott misszióinkban megfelelően felkészített magyar katonák vegyenek részt. Ehhez pedig megfelelően felkészült kiképzőkre, oktatókra, nevelőkre van szükség, akik a katonai tanintézetekben végzik munkájukat.

* * *

1897-től kezdődött az a tevékenység, amikor Magyarország katonáit béketámogatás céljából külföldi feladatra is alkalmazta. E szituációk tapasztalatait és az azok alapján készülő szabályzatokat vérrel írják. Még a hidegháború időszakában, 1973–75-ben jelentős létszámú magyar kontingens vett részt a vietnami békefenntartásban. Jelentősebb áttörésre azonban a rendszerváltás után került sor.

1995 végétől egy, a NATO területén kívüli, a NATO-vezette műveletben működött közre Magyarország egy műszaki zászlóaljjal.

Időközben változtak a feltételek és a magyar katonákat fenyegető veszélyek. Az IFOR keretében látta el feladatait a Horvátországban települő, de Bosznia-Hercegovinában tevékenykedő kötelék. Ennél komplexebb feladat-végrehajtásra került sor Afganisztánban, ahol nemcsak tradicionális katonai feladatokat, hanem közigazgatás-támogató, az újjáépítést segítő, támogató feladatokat is el kellett látniuk katonáinknak a tartományi újjáépítési csoport keretében. Ezekre a missziókra egyre nagyobb távolságokban, egyre bonyolultabb feltételek mellett kerül sor, miközben fokozódtak a katonáink biztonságát veszélyeztető kockázatok. Ez tehát az a környezet, amelybe belekerül a magyar katona, a tiszt, a leendő parancsnok, akinek értenie, tudnia kell, hogy az elmúlt korszak műveleteinek milyen tapasztalatai vannak.

Műveleti területen a parancsnok tevékenységét számos tényező befolyásolja. Mindig a politika által meghatározottakat kell célnak tekintenünk, amiket le kell tudni bontani katonai, politikai, gazdasági, társadalmi célkitűzésekké. És e célokat úgy kell elérniük a katonai szervezeteknek, hogy a jogi és az anyagi keretek mindig szűkösek. És meg kell ismerni azt a fizikai és humánkönyezetet is, amelyben a feladatot végre kell hajtani, hiszen ez egyaránt hatással van a katona moráljára és a technikai eszközök hadrafoghatóságára.

Komplex válságoknak komplex összetevői vannak. A kormányzati politika jelöli ki a katonai erő számára a célokat, bocsájtja rendelkezésre az erőforrásokat, jelöli ki a szövetségi környezetet, azokat, akikkel együtt kell elvégezni a feladatokat.

Ma már egy katonai szervezet vezetője feladatai végrehajtása során nagyfokú önállósággal rendelkezik. Ismernie kell a környezetet, *éreznie* kell annak változásait.

Fontos a múlt hadtörténelmének oktatása, hiszen ennek során példákat ismerhetünk meg. Nyilvánvaló, hogy a múltban más volt a műveleti környezet, az eszközök, a harc eljárások, a konfliktusok kiterjedése, intenzitása. De nagyon fontos a közelmúlt műveleteinek végrehajtása során szerzett tapasztalataink feldolgozása és oktatása is, hiszen ezek számos eleme visszaköszön a jövőbeli műveletekben. Ha sikerül megfelelő módon átadni felhalmozódott tapasztalatainkat a következő tiszti, altiszti generáció számára, akkor az utódokban kialakulhat az a felismerés, hogy a magyar katona a rendelkezésére álló eszközökkel, az általa megismert és begyakorolt eljárásokkal és vezetési renddel, híradással, ezekkel a parancsnokokkal már korábban is képes volt eredményesen végrehajtani feladatokat. Vagyis nincsenek lehetetlen feladatok! Vannak viszont példák, amelyek követendőek, és amelyek azonnal tudnak hasznosulni. És amelyeket olyan parancsnokok foglaltak meg, akik azokat csakugyan végrehajtották.

* * *

Fontos, hogy az elmúlt időszakban a stratégiaalkotás kérdését több irányból közelítették meg. Megítélésem szerint a stratégiát mindig két irányból kell megvizsgálni: ezek egyike a hadászat elméletét és gyakorlatát tartalmazó kérdéskör, az alulról történő megközelítés; a másik, amikor a stratégiára felülről tekintünk: az állami, nemzeti érdekek által generált hatások, amelyek az alkotmányban, a törvényekben, jogszabályokban rögzülnek. Amennyiben ezeket rendszerbe foglalják, akkor ezt nevezik a nemzeti katonai stratégiának, amelynek sok ága van.

A nemzeti katonai stratégia azokat a fejlesztési célkitűzéseket fogalmazza meg, amelyek révén képessé válhatunk az ország alapértékeinek megoltalmazására. A haderőről való gondoskodás pedig valahol összekapcsolódik ezzel az értékvédelemmel.

Az elmúlt mintegy 25 évben a magyar haderő egy „nagy utazás” részese volt. Amíg eljutottunk egyik pontból a másikba, alapvetően változott meg a politika, az ország biztonsági környezete; olyan dolgokkal találkoztunk, mint a NATO békepartnerségi programja, az IFOR-, majd az SFOR-misszió, vagy éppen az afganisztáni szerepvállalás. Mindeközben zúdultak ránk az információk: katonáink közül sokan külföldön tanultak, a mienktől eltérő hadikultúrákat ismertek meg. A lényeg azonban az, hogy az alap katonai tevékenységformák az évezredek során nem változtak: a katona támad, védekezik, mozog, manővereket hajt végre, nyugvásba van, őrzi, amit őrizni kell, mindeközben gondoskodik önmaga fenntartásáról.

Nagyon fontos részét képezi a tisztjelöltek felkészítésének, a tisztek szemléletformálásának a harc *demisztifikálása*. Az előbbieken említetteket minden feladathoz meg kell tanítani, hiszen ha figyelmen kívül hagyjuk az ellenségképet és a specifikus jelzőket, akkor például a 2013-as árvízi védekezés során a homokzsák-szakasz figyelésére kirendelt honvédtiszt-jelöltek a buzgárok előfordulásával összefüggő jelentési rend megszervezésében tulajdonképpen egy védelemben levő század tüzelési vázlatára ismerhettek rá. Hiszen itt is, ott is valamit figyelni kell, és ha bármi történik, azt jelenteni kell az arra illetékesnek.

* * *

A magas intenzitású fegyveres konfliktus maga a háború. A probléma akkor merül fel, amikor a konfliktus intenzitása csökken. Olyan tényezők bukkannak fel, amelyek megzavarják a tisztán katonai gondolkodást. Gondot okozhat például a nemzetközi jog alkalmazása, az erő alkalmazásának szabályai (például az, hogy mikor lehet, mikor nem lehet erőszakot alkalmazni). Sokkal megengedőbb a fegyverhasználat joga az országvédelem során, mint egy békefenntartó műveletben, amikor fokozottan érvényesül a fokozatosság elve is az erő alkalmazásában. Vagyis az utóbbiban nem pusztán arról van szó, hogy az ellenséget pusztítjuk minden rendelkezésre álló eszközzel.

De mások az elvárások is, hiszen Magyarország határaitól több száz vagy éppen több ezer kilométer távolságban kell a műveletet végrehajtani. Egyrészt van egy nemzeti katonai elvárás, de van egyfajta elvárása szövetségeseinknek, a nemzetközi közösségnek is. Ezeknek az elvárásoknak a kielégítése rendkívül kényes helyzeteket teremthet.

Fontos további szempontot jelentenek azok a nemzeti korlátozások, az alárendeltség, amelyekkel kiengedik a műveleti területre a magyar katonát. Az ilyen műveletekben általában kettős alárendeltség működik: a nemzeti és a szövetségi. Amíg a nemzetvédelmi műveletekben jól eligazítanak a hadtudomány által felhalmozott ismeretek, az attól eltérő típusú műveletek átláthatóságát megnehezíti a „háború köde”, amelyen csak nagy tapasztalattal, a múlt példáiból tanulva lehet átvergődni.

* * *

A „nagy utazás” gondolata bizonyára sok vita forrása lesz. Ahonnan 1989-ben elindult a Magyar Néphadsereg (Honvédség), az a Varsói Szerződés által meghatározott kereteket jelentette. Ez egy felülről vezérelt, parancsorientált katonai szervezet volt, de működőképes volt, hiszen rendelkezett a megfelelő szabályzatokkal, utasításokkal, vezetési renddel. Átkerültünk (vitatt, hogy mikor) egy NATO-orientált biztonsági környezetbe, ahol mások a hadászati célkitűzések, mások az elvek és nagyobb a parancsnokok önállósága és felelőssége is.

Az új helyzethez való alkalmazkodásban nagy a szerepe a hadsereg külföldet (tanintézeteket, konferenciákat, missziókat) megjáró tagjainak. Az új feltételeknek megfelelő nemzetközi együttműködés alapjait a PfP-gyakorlatokon, alegység-keretekben sajátítottuk el. 1995 után megkezdődtek – először kisebb, majd egyre jelentősebb kötelékekben – az első missziós feladatok, nemzetközi keretek között először harctámogató, majd harcoló feladatokkal. Irakban már koalíciós keretek között, harc-feladatban, Afganisztánban már sokirányú (kiképzés, mentorálás, PRT stb.) feladatokban vettünk részt. Ez alatt átalakult a Magyar Honvédség, amelynek 2012 óta már van újra törzsszolgálati utasítása (ami 1993-tól nem állt rendelkezésre), folyamatban van az új helyzetnek megfelelő szabályzatok kidolgozása.

Megváltozott a haderő alkalmazásának elmélete és gyakorlata is. Mindezt be kell ültetni a honvédtiszt-képzésbe. Ehhez nagy segítség, hogy katonai állományunk közel negyede már vett részt valós külföldi alkalmazásban, közel 50 misszióban. Fontos, hogy a közlendő társadalomtudományi ismeretek alkalmasak legyenek azon kultúrkörök, humánfeltételek bemutatására, ahol ezek a bevetések történtek.